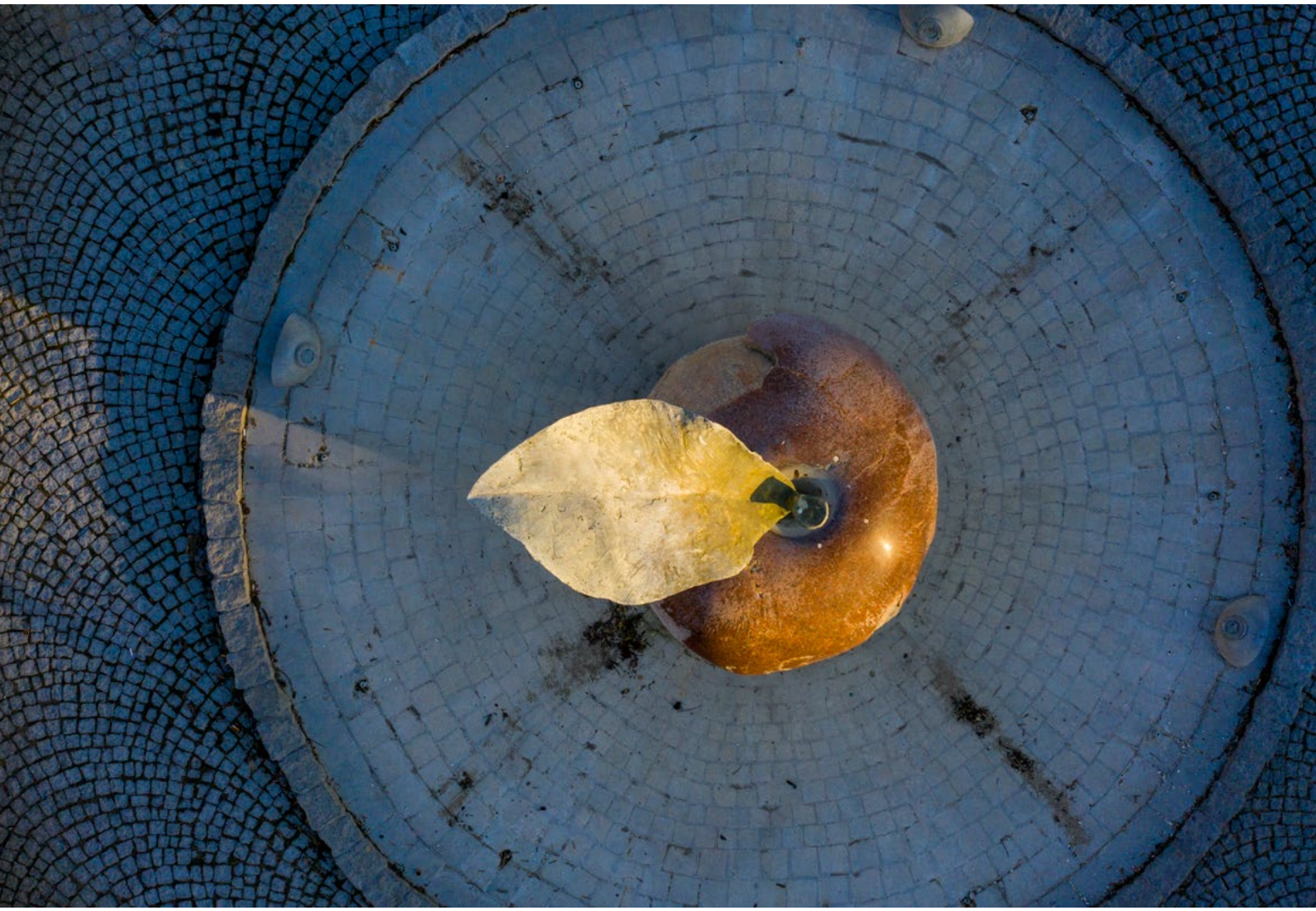

POWIAT PIASECZYŃSKI

PIASECZNO COUNTY

POWIAT
PIASECZYŃSKI

Wydawca: \ Publisher:
Starostwo Powiatowe w Piasecznie
ul. Chyliczkowska 14, 05-500 Piaseczno
tel. 22 757 20 51, 757 20 60
e-mail: starostwo@piaseczno.pl
www.piaseczno.pl
www.facebook.com/piaseczynskipowiat

Redakcja i korekta: \ Editing and proofreading:
Biuro Promocji Powiatu Piaseczyńskiego

Tekst: / Text:
Joanna Grela

Projekt graficzny: / Graphic design
Magdalena Markuszewska

Tłumaczenie: \ Translation:
Karolina Hofman

DTP i foto edycja: \ DTP and photo editing:
© Szymon Karwacki, kars.designer@gmail.com

Wydawnictwo „SIGNUM"
86-031 Osielsko, ul. Ślusarska 10
tel./fax 52 322 52 75
e-mail: signum@lco.pl
www.signum.bydgoszcz.pl

2020 © Wszelkie prawa zastrzeżone \ All rights reserved.

ISBN 978-83-924933-8-9

POWIAT PIASECZYŃSKI

PIASECZNO COUNTY

POWIAT PIASECZYŃSKI

To jeden z najbogatszych i najlepiej rozwijających się powiatów w Polsce. Powstał w 1999 roku w wyniku reformy administracyjnej.

W jego skład wchodzi 6 gmin, 4 miasta oraz 223 wsie. Kiedy utworzono powiaty Tarczyn znalazł się w powiecie grójeckim, jednak w 2003 roku, zgodnie z wolą mieszkańców, został przyłączony do powiatu piaseczyńskiego.

Największą gminą powiatu jest Piaseczno – ma ponad 80 tys. mieszkańców. W Górze Kalwarii, Lesznowoli i Konstancinie-Jeziornie mieszka po ok. 25 tys. osób, a w gminach Prażmów i Tarczyn ponad 11 tys.

Gminy tworzące powiat piaseczyński różnią się od siebie nie tylko pod względem ilości mieszkańców, ale również swoją historią. Chociaż wszystkie znajdują się w bezpośredniej bliskości Warszawy – największego

w Polsce miasta – stanowią część jej aglomeracji, każdą z nich cechuje inny charakter. W tym albumie chcieliśmy ukazać wyjątkowość każdej z gmin stanowiących powiat piaseczyński.

Choć wiele różni każdą z gmin to wiele rzeczy jest wspólnych. Łączą przede wszystkim istotne wydarzenia w historii Polski. Podczas Potopu Szwedzkiego zniszczony został Czersk, Piaseczno, Tarczyn, Prażmów, wieś rycerska Góra. Pożogi wojennej miejscowości leżące dzisiaj w granicach powiatu piaseczyńskiego doznały też podczas, insurekcji kościuszkowskiej, I Wojny Światowej (na terenie powiatu istnieje bardzo dużo wojennych cmentarzy z lat 1914–1915) oraz II Wojny Światowej.

Istotny wpływ na rozwój regionu pod konie XIX i na początku XX wieku miała dogodna komunikacja z Warszawą. zaczęły wtedy powstawać prywatne wąskotorowe koleje dojazdowe. Do Piaseczna dotarły w 1898 roku dwie konkurencyjne linie z pl. Unii Lubelskiej, dawniej Placu Keksholmskiego, w Warszawie – wilanowska przez Czerniaków Wilanów, Powsin, Jeziornę, Konstancin, oraz grójecka – wzdłuż Traktu Aleksandryjskiego (dzisiejsza Puławska), która w 1900 roku zaczęła kursować do Góry Kalwarii. Kolej wąskotorowa w apogeum swojego rozwoju jeździła przez Zalesie Dolne, Gołków, Złotokłos, Tarczyn do Grójca i Nowego Miasta nad Pilicą. Dzisiaj, jako linia zabytkowa, na odcinku Piaseczno – Tarczyn jest jedną z największych atrakcji turystycznych powiatu.

Przez teren gmin Lesznowola, Piaseczno, Prażmów oraz Góra Kalwaria przebiega linia normalnotorowa Warszawa – Kraków, która powstała w 1934 roku. Na terenie Prażmowa, na stacji węzłowej Czachówek krzyżuje się ona z linią Skierniewice – Łuków, będąca odcinkiem międzynarodowego korytarza transportowego. Powstała w 1954 roku jako odcinek strategicznej wówczas linii Władywostok – Berlin.

Powiat przecinają również drogi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym: nr 7 łączącej Gdańsk z Warszawą, Krakowem i południową granicą Polski, nr 50 – będąca obwodnicą tranzytową aglomeracji warszawskiej, oraz biegnącej wzdłuż Wisły nr 79.

W powiecie piaseczyńskim w całości położony jest przepiękny Chojnowski Park Krajobrazowy. Przez powiat przepływa malownicza rzeka Jeziorka. W jej okolicy utworzono ponad 400 km szlaków rowerowych, funkcjonujących pod nazwą Kraina Jeziorki.

Czterdziestokilometrowy odcinek granicy powiatu stanowi brzeg królowej polskich rzek – Wisły. Położone są nad nią dwie gminy – Konstancin-Jeziorna i Góra Kalwaria. Niedawno odkryto mikroregion Urzecze, którego fragment znajduje się w nadwiślańskiej części powiatu piaseczyńskiego. Urzecze związane było z handlem wiślanym, flisakami (zwanych na Urzeczu orylami) oraz z osadnictwem olęderskim, które pojawiło się w tym regionie na początku XVII wieku.

Powiat Piaseczyński to miejsce o dużym potencjale gospodarczym. Ma tutaj swoje siedziby wiele polskich i międzynarodowych firm, od kosmetycznych, przez logistyczne zajmujące się przetwórstwem owocowo-warzywnym a nawet działające w sektorze kosmicznym.

PIASECZNO COUNTY

Piaseczno County is one of the wealthiest and fastest-developing counties in Poland. This year we celebrate its 20th "birthday".

The couty consists of 6 municipalities, 4 towns and 223 villages. In 1999, after the administrative reform, Tarczyn initially was a part of Grójec county, but four years later, due to citizens expressing their will, it became a part of Piaseczno County.

Piaseczno is the largest municipality of the county, with population over 80 000. Góra Kalwaria, Lesznowola and Konstancin-Jeziorna's populations are all around 25 000 and Prażmów and Tarczyn remain the smalest, both with about 11 000 inhabitants.

Even though they lie so close to each other, Piaseczno County's municipalities are as different as they come, not only in terms of population, but also their histories and characters. With this album we attempted to show the variety and uniqueness of each of them.

Albeit all the differences, Piaseczno County's municipalities also share numerous similarities. Most of them suffered heavily during Swedish Deluge – Czersk, Piaseczno, Tarczyn, Prażmów and Góra were destroyed by Swedes. Northern wars, Kościuszko Uprising and two World Wars brought destruction upon towns and villages of the county.

Piaseczno County owes its renaissance mostly to narrow-gauge railways. At the turn of 19th and 20 century all municipalities gained a fast and comfotrable connection with Warsaw, thanks to Grójecka and Wilanowska Kolej Wąskotorowa (Grójec and Wilanów Narrow-Gauge Railways). Recently, the remainders of Grójecka Kolej Wąskotorowa serve as a very popular tourist attraction.

Rapid development of standard-gauge railway had become another milestone for Piaseczno County. Located on intersection of Poland's most important transport route and international trade route from Berlin to Vladivostock, the county quickly gained strategic importance.

Large parts of Piaseczno County are covered by the gorgeous Chojnowski Landscape Park. Jeziorka river, with its picturesque meanders and wildlife, had become a beating heart of local tourism, supported by a network of over 400 km of bike trails, functioning under common name "Kraina Jeziorki" (Jeziorka Region).

40 km long section of county's eastern border lies on the banks of the queen of Polish rivers – Vistula River. Konstancin-Jeziorna and Góra Kalwaria – both located by the river - belong to newly discovered Urzecze microregion. Urzecze was strongly associated with trade on Vistula River, rafters (called oryls in Urzecze) and Hollander settlement that appeared in this region in early 17th century.

Piaseczno County holds a significant economic potential. Many Polish and international companies, from cosmetics to logistics, food processing and even operating in space sector, had chosen Piaseczno County for their headquarters.

GMINA GÓRA KALWARIA

Pięknie położona nad Wisłą, na skarpie wiślanej, wśród sadów. Gmina, w której znajdują się dwie niezwykłe miejscowości: Czersk, niegdyś stolica Księstwa Mazowieckiego, dziś niewielka wieś, o której świetności przypomina układ urbanistyczny średniowiecznego miasta i górujące nad okolicą ruiny gotyckiego zamku będące jedyną tego rodzaju atrakcją turystyczną w bezpośredniej bliskości Warszawy; oraz 350-letnia Góra Kalwaria, założona przez biskupa Stefana Wierzbowskiego na planie krzyża łacińskiego, jako Nowa Jerozolima, na wzór topografii średniowiecznej Jerozolimy. W Nowej Jerozolimie funkcjonowało 6 kościołów, 5 klasztorów i 35 kaplic, sprowadzono tu liczne zakony m.in. dominikanów, bernardynów i marianów.

Po śmierci biskupa Wierzbowskiego miejscowość utraciła na znaczeniu. Na przełomie XVIII i XIX wieku zburzono większość kościołów i kaplic. W tym samym czasie, na początku XIX wieku zniesiono zakaz osiedlania się Żydów w mieście. Góra Kalwaria szybko stała się jednym z ważniejszych ośrodków chasydyzmu w Polsce. Stąd pochodzi chasydzka dynastia Ger, której ostatnim cadykiem mieszkającym w Górze był Abraham Mordechaj Alter.

W czasie II wojny światowej Niemcy utworzyli w Górze Kalwarii getto. Po jego likwidacji przebywających w nim Żydów przetransportowano do getta warszawskiego lub rozstrzelano. W Górze Kalwarii pozostał kirkut (cmentarz żydowski), dwie synagogi (w jednej obecnie są sklepy, druga niestety niszczeje) oraz Dwór Cadyka.

W gminie znajduje się także m.in. dwór z XVIII wieku w Brześcach, zabytkowy wiatrak typu koźlak z połowy XIX wieku w Lininie oraz drewniana dzwonnica z XVIII wieku w Sobikowie.

W 1819 roku carscy dowódcy zadecydowali o ulokowaniu w Górze Kalwarii rosyjskich wojsk. Po upadku powstania styczniowego przybył tu 29. Czernihowski Pułk Piechoty im. feldmarszałka księcia Iwana Dybicza Zabałkańskiego, dla którego pod koniec XIX wieku na terenie nieistniejącego już klasztoru dominikanów wybudowano koszary, stojące do dzisiaj przy Dominikańskiej – głównej ulicy miasta. Budynki pełniły swą funkcję do 2001 roku, gdy opuściło je Wojsko Polskie. Obecnie znajduje się tu trzygwiazdkowy Hotel Koszary z restauracją.

Współcześnie Góra Kalwaria prężnie się rozwija. Latem pochwalić się może jednym z ciekawszych kin plenerowych w okolicach Warszawy, odbywających się pod strażacką wieżą na węże oraz wieloma ciekawymi wydarzeniami i koncertami. W sezonie letnim przyjeżdża tu mnóstwo rowerzystów, których przyciąga malowniczy nadwiślański szlak i zamek w Czersku. Coraz większą atrakcją turystyczną staje się sama Wisła. W ciepłe dni oblegane są plaże, organizowane są spływy kajakowe. Działa także prężnie Piaseczyńskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe.

W 2009 roku, w sadzie u podnóża ruin czerskiego zamku, odkryto średniowieczną szkutę – niemal 32-metrową łódź, która na przełomie XV i XVI wieku, w Złotym Wieku Rzeczpospolitej, transportowała towary Wisłą stanowiącą wtedy główny szlak transportowy kraju. Szkuta została wydobyta 9 lat później i przewieziona do ośrodka, gdzie konserwacyjne prace nad nią mają trwać nawet 8 lat.

Góra Kalwaria leży na terenie etnograficznego mikroregionu Urzecze.

GÓRA KALWARIA MUNICIPALITY

In this surrounded by orchards and banks of Vistula municipality we will find two extraordinary places: Town of Góra Kalwaria and Czersk village.

In 13th century a small village of Czersk was a capital of Southern Mazovia and a house of Mazovian princes. The remains of their Gothic castle are one of the region's most notorious structures.

Góra Kalwaria was founded by bishop Stefan Wierzbowski in late 17th century. Initially the town was named Nowa Jerozolima (New Jerusalem), as bishop Wierzbowski intended to create a religious centre resembling the Holy Land. The urban design was based on medieval Jerusalem and the street grid formed a Latin cross.

There were 6 churches, 5 monasteries and 35 chapels in New Jerusalem. Bishop Wierzbowski invited Dominican, Bernardine (Cistercian) and Marian orders to the town.

After the Partitions of Poland in late 18th century, Góra Kalwaria became a part of Russian Empire.

In 1819 tsar's armies stationed in town. After the capitulation of January Uprising, 29th Chernigov Infantry Regiment arrived to Góra Kalwaria and taken over an abandoned Dominican monastery, which was transformed into army barracks. Polish Army had taken over the military complex in 20th century and eventually left Góra Kalwaria in 2001, abandoning the barracks. After years of negligence, recently the complex had been refurbished and turned into a 3-star hotel and a restaurant.

In late 18th and early 19th century most of the churches and chapels had been torn down. Simultaneously, Jews, who hitherto were banned from settling in the town, were allowed to live in Góra Kalwaria. Soon after, the town became one of the most important Jewish religious centers in Poland. The most notable Jewish family that originated in Góra Kalwaria was Ger – the largest Hasidic dynasty, currently based in Israel. The fourth Rebbe of Ger, Avraham Mordechai Alter, was the last tzadik of Góra Kalwaria.

During World War II the Jewish community was put into small local ghetto. Later they were moved to Warsaw Ghetto and eventually to Treblinka extermination camp. The last remaining traces of Jews from Góra Kalwaria are a Jewish cemetery, two synagogues (one of them has been turned into a store, the other one slowly succumbs into ruin) and Tzadik's Court.

Nowadays Góra Kalwaria grows rather rapidly. Local outdoor cinema (set beautifully by the old fire tower) usually offers a good variety of repertoire. The town is also popular among cyclists, but it's Vistula riverbanks that lately have become the crown jewel of local tourism. During warm seasons, Vistula beaches are swarmed with both locals and visitors.

In 2009, a medieval boat was discovered on the bottom of a pond in a private owner's orchard. Further researches have found it was a 15th century barge, used to transport goods via Vistula. In 2018 the barge was recovered and is now being preserved.

Góra Kalwaria municipality lies in the heart of Urzecze microregion.

GMINA KONSTANCIN-JEZIORNA

Miasto Konstancin-Jeziorna powstało w 1969 roku w wyniku połączenia miast Konstancin-Skolimów i Jeziorny.

Początki Jeziorny sięgają XV wieku, kiedy to nad rzeką Jeziorką funkcjonowały młyny. Jeden z nich dał początek manufakturze papierniczej, która w 1775 roku, dzięki wsparciu króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, stała się Królewską Fabryką Papieru. Na papierze wyprodukowanym w Jeziornie spisano Konstytucję 3 Maja. W 1889 roku właścicielem papierni stało się Towarzystwo Akcyjne Mirkowskiej Fabryki Papieru, które przeniosło produkcję papieru z Mirkowa pod Wieruszowem właśnie do Jeziorny. Dla pracowników, których przeniesiono wraz z produkcja, wybudowano osiedle pracownicze nazywane od tamtej pory Mirków. Istniejące od 2002 roku centrum handlowe Stara Papiernia stoi w miejscu powstałej w XIX wieku części kompleksu Fabryki Papieru.

To dzięki rozpoczęciu produkcji w połowie XIX wieku kolorowego glansowanego papieru w papierni w Jeziornie rozpowszechniła się niezwykła polska sztuka ludowa – wycinanka.

Konstancin natomiast został założony w 1897 roku. Hrabia Witold Skórzewski rozparcelował część majątku oborskiego i przeznaczył go na letnisko o nazwie Konstancya (od imienia swojej matki) dla bogatych mieszkańców stolicy. Wkrótce na działkach o powierzchni ok. 3300 m^2 stanęły przepiękne, duże wille (do I wojny światowej ponad 100), otoczone wspaniałymi ogrodami. Powstało także wiele pensjonatów, dwa parki, dworzec kolei wąskotorowej. Na granicy Konstancina i Skolimowa w 1903 roku Hugon Seydel wybudował pierwszy zakład przyrodoleczniczy. Dzisiaj w wyremontowanej Hugonówce mieści się Konstanciński Dom Kultury.

W 1917 roku Konstancin otrzymał status uzdrowiska. W tym samym roku uzdrowiskiem stał się także Skolimów. Konstancin stracił status w czasie II wojny światowej.

Podczas II wojny światowej w Oborach funkcjonowało niemieckie lotnisko polowe.

Po wojnie Konstancin stał się miejscem z licznymi sanatoriami i szpitalami, powstał m.in. Szpital Rehabilitacji Kardiologicznej i Szpital Rehabilitacji Neurologicznej, a także znane na świecie Stołeczne Centrum Rehabilitacji Narządów Ruchu STOCER.

W latach sześćdziesiątych odkryto w Konstancinie bogate złoża solanki, dzięki czemu w 1972 roku Konstancin-Jeziorna odzyskuje statut uzdrowiska, a w 1978 roku została oddana do użytku pierwsza część tężni solankowej będącej do dziś atrakcją Parku Zdrojowego.

W gminie Konstancin-Jeziorna, nad wiślanym starorzeczem, znajduje się piękny dwór w Oborach, w którym do niedawna mieścił się założony w 1948 roku Dom Pracy Twórczej dla artystów. Tworzyli tam Maria Dąbrowska, Marek Hłasko, Konstanty Ildefons Gałczyński, Jan Brzechwa czy Zbigniew Herbert.

W miejscowości Słomczyn znajduje się kościół św. Zygmunta, wzniesiony w latach 1719–1725 oraz cmentarz z ciekawą kaplicą nagrobną rodziny hrabiów Potulickich z końca XIX wieku. Niedaleko Słomczyna, w Turowicach, znajduje się romantyczny park – z akweduktami i neogotycką kaplicą.

Przez Konstancin-Jeziornę przepływa rzeka Jeziorka, która wpada na terenie gminy do Wisły. Wzdłuż Wisły rozciągał się mikroregion etnograficzny Urzecze.

W Oborach na terenie lasów łęgowych utworzono piękny i trudno dostępny rezerwat Łęgi Oborskie.

KONSTANCIN-JEZIORNA MUNICIPALITY

The town Konstancin-Jeziorna was created in 1969 through combination of Konstancin Skolimów and Jeziorna.

The beginnings of Jeziorna date back to 15th century. It was famous of Jeziorka water mills. One of them became the foundation for paper manufacture. In 1775, with King Stanisław August's support, the manufacture turned into Royal Paper Factory. Constitution of 3 May 1791 was written on paper from Jeziorna. In 1889 the Towarzystwo Akcyjne

Mirkowskiej Fabryki Papieru (Joint Stock Company of Mirków Paper Factory) took ownership over the factory and moved the production from Mirków in Łódź Voivodeship to Jeziorna. The workers were moved along with production, so in order to provide housing for factory staff, the company built a residential district, also named Mirków. In 2002 a 19th century part of the factory complex was restored and turned into an exclusive shopping centre Stara Papiernia. Thanks to developing of coloured glossy paper, Jeziorna became a cradle of unique folk art – a cut-out.

Konstancin was founded in 1897 by count Witold Skórzewski, who created a spa on his estates. Spa was named Konstancya after count Skórzewski's mother and it was designed to host wealthy citizens of the capital. Soon after the spa became surrounded with wonderful villas and meticulously maintained gardens – over 100 mansions were built before World War I. Later the town's landscape was filled in with hotels, two large parks and narrow-gauge railway station. In 1903 Hugon Seydel build the first sanatorium on the outskirts of Konstancin. Nowadays, the old sanatorium building serves as a Community Centre.

In 1917 Konstancin and Skolimów were granted a spa town status, but Konstancin lost it during World War II.

During World War II, German air forces were stationed in nearby Obory.

After the war Konstancin became known for its numerous sanatoriums and hospitals, with Hostpital for Cardiac Rehabilitation, Neurological Rehabilitation Hospital and of course world famous Orthopaedic Rehabilitation Center STOCER among them.

In 1960s a large deposit of saline was discovered in Konstancin and in 1972 Konstancin-Jeziorna regained its spa town status. Konstancin's first part of graduation tower was opened in 1978.

Another notable landmark in the municipality is the Obory Manor, a beautiful complex in Vistula's old river bed. It is surrounded by beautiful, wild and inaccessible riparian nature reserve Łęgi Oborskie. For years, the manor had hosted many famous artists, like Maria Dąbrowska, Marek Hłasko, Konstanty Idelfons Gałczyński, Jan Brzechwa or Zbigniew Herbert.

In nearby Słomczyn village, we can find an old St. Sigmund's church, erected in early 18th century, and a cemetery with rather interesting grave chapel of Potulicki family from late 19th century. Near Słomczyn, in Turowice, an old collapsed larchwood manor will show us the way to a romantic park, with aqueducts and Neo-Gothic chapel.

Jeziorka river flows through Konstancin-Jeziorna and meets with Vistula here. Like Góra Kalwaria, Konstancin-Jeziorna also lies in old Urzecze microregion.

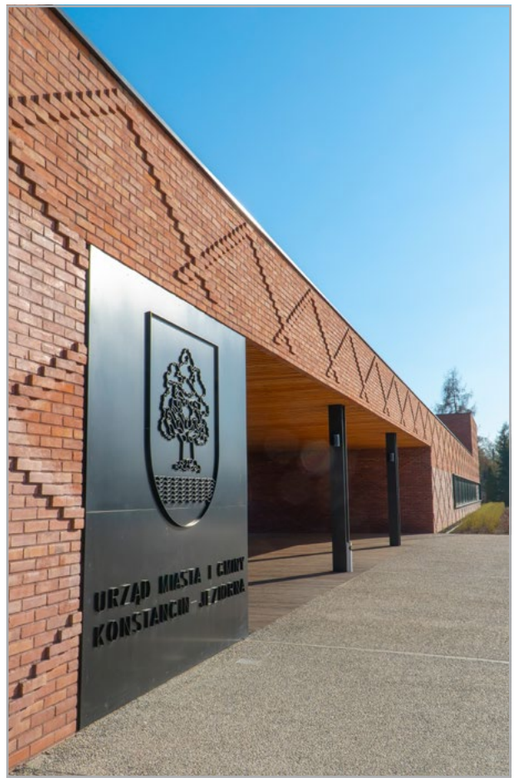

GMINA LESZNOWOLA

Stolicą gminy jest wieś Lesznowola, zwana niegdyś Leśną Wolą. W źródłach jej początki datuje się na 1474 rok. W 1526 roku stała się własnością królewską. Do lat 20. XIX wieku przez Lesznowolę przebiegał główny trakt z Warszawy do Krakowa, który następnie odsunął się od wsi i do dzisiaj przechodzi przez Sękocin – jest nim dzisiejsza droga krajowa nr 7.

W Lesznowoli znajduje się, oczekujący remontu, dwór z drugiej polowy XVIII wieku.

Jeszcze starszą wsią jest Mroków, wcześniej znana jako Mrokowo, która istniała już w 1293 roku. Stoi tu modrzewiowy dwór z XVIII wieku, a także drewniane zabudowania spichlerza i wozowni.

Od III rozbioru Poski do powstania Księstwa Warszawskiego, Warszawa i okolice należały do zaboru pruskiego. Władze pruskie przeprowadzały akcję kolonizacyjną polegającą na osiedlaniu niemieckich chłopów. Tak powstała, m.in. Alt Ilveshein, dzisiaj Stara Iwiczna oraz Ludwigsburg, dzisiaj Józefosław.

W połowie XIX wieku, koloniści, którzy byli protestantami wyznania ewangelicko-augsburskiego, wybudowali w Starej Iwicznej kościół i cmentarz, a także drewniany zbór oraz szkółkę parafialną. Obecny kościół wybudowany w 1893 roku. Wielu potomków kolonistów wyjechało pod koniec II wojny światowej.

Po wojnie, na mocy reformy rolnej (po odebraniu właścicielom ich ziemi), utworzono Kombinaty Państwowych Gospodarstw Ogrodniczych Mysiadło. Na terenie KPGO wzdłuż ulicy Puławskiej łącząca Warszawę z Piasecznem, a po jej dwóch stronach, rozciągał olbrzymi kompleks szklarni.

Na terenie gminy znajduje się także miejscowość Magdalenka, która na początku lat 30. XX wieku powstała jako wzorcowe osiedle mieszkaniowe, z wyznaczonymi drogami i miejscami użyteczności publicznej. Do dzisiaj na działkach o powierzchni po ok. 1800 m^2. Stoją tu luksusowe wille.

W Magdalence, w ośrodku konferencyjnym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, w 1989 roku odbywały się spotkania w ramach rozmów Okrągłego Stołu.

Do niedawna gmina Lesznowola pozostawała głównie gminą rolniczą. Chociaż dalej znajdziemy tu wiele pól uprawnych, to duża część ziemi została przekształcona na tereny inwestycyjne: pod centra handlowe oraz wielorodzinne osiedla. To tutaj, we wsi Wólka Kosowska, znajduje się słynne azjatyckie centrum handlowe. W gminie jest zarejestrowanych już ponad 5000 firm.

W gminie Lesznowola, na terenie dawnej królewskiej wsi Łazy, w 1931 roku zbudowano Radiowe Centrum Nadawcze, z dwoma masztami o wysokości 280 metrów. Zainstalowano tu najsilniejszy wówczas w Europie nadajnik radiowy, dzięki któremu sygnał Polskiego Radia odbierany był na terenie całego kraju. Była to symbol rozwoju gospodarczego przedwojennej Polski. Po II Wojnie Światowej postawiono tu działający do dziś maszt radiowo-telewizyjny o wysokości 335 metrów, który do 1962 roku był najwyższą budowlą w Europie.

LESZNOWOLA MUNICIPALITY

The capital of the municipality is the village of Lesznowola, previously called Leśna Wola. It dates back to 1474. In 1526 it became royal property. Until 1820s the main route from Warsaw to Cracow lead through Lesznowola. Later it was pushed away from the village and nowadays it passes through Sękocin.

One of the few Lesznowola's historic landmarks is a neglected manor house from the second half of 18th century.

Mroków, the older village the municipality, certainly already existed in 1293. It's famous for a larch manor house from the 18th century, as well as wooden buildings of the granary and coach house.

During the partitions, when Warsaw and the surrounding area belonged to South Prussia, the Prussian authorities carried out a colonization, consisting in the settlement of German peasants. This was when Alt Ilveshein (today called Stara Iwiczna) and Ludwigsburg (present day Józefosław) were founded. In the mid-nineteenth century, Evangelical-Augsburg Protestant colonists built a church, cemetery, a wooden chapel and a parish school. A new church, that remains until today, was built in 1893. Many descendants of the colonists left at the end of World War II.

After the war, under the agrarian reform and expropriation of previous owners, Mysiadło village

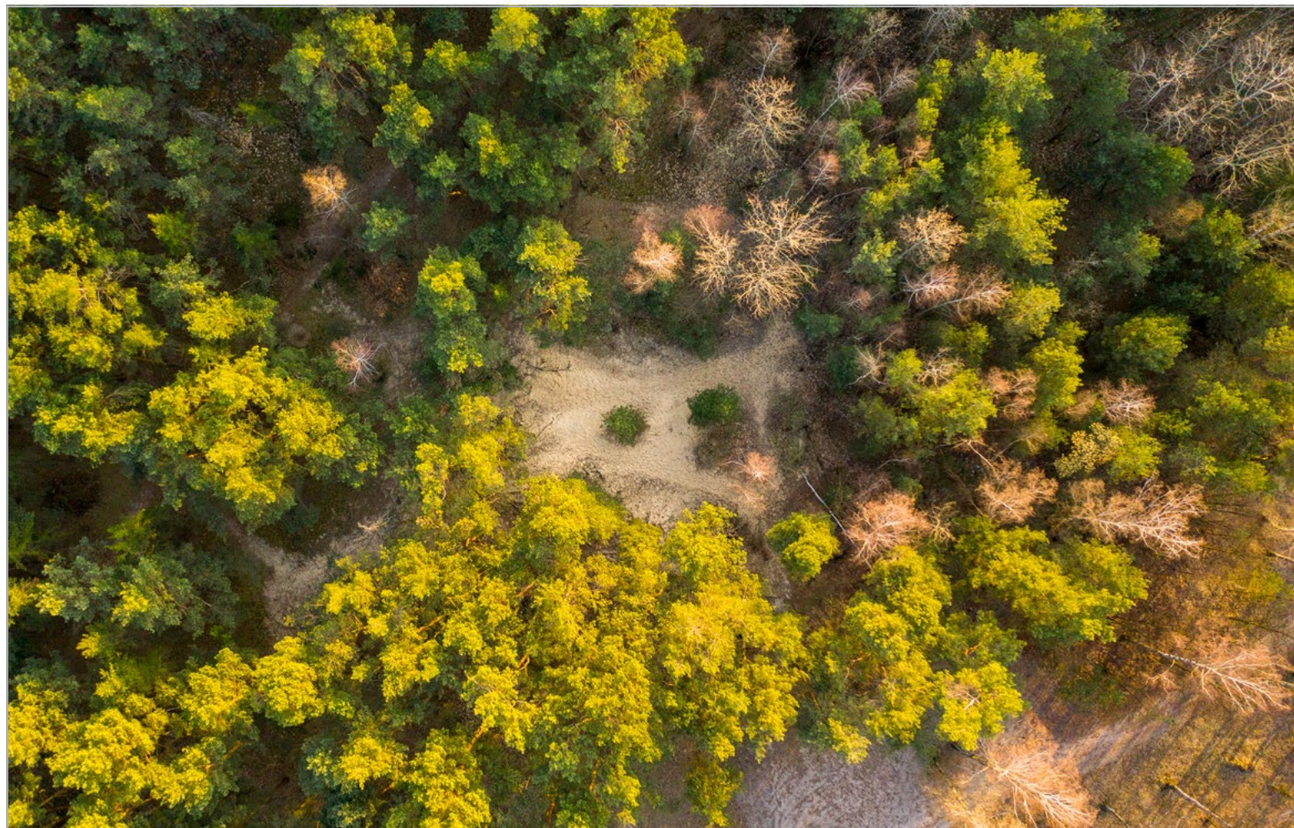

became a state owned farm conglomerate, with rows of greenhouses stretching on both sides of Puławska Street – the main road connecting Piaseczno with Warsaw.

In 1931, old royal village of Łazy became home to the second-tallest man-made structure on Earth: Raszyn radio transmitter. 335 meters high mast was Europe's tallest building. In 1962 the mast had been stripped of the title and currently is considered the sixth tallest structure in Poland.

Another notable landmark in Lesznowola municipality is Magdalenka, a housing district, designed to become a model residential estate in 1930s. It's luxurious status have been upkept until today. Magdalenka became historical in 1989, as Round Table negotiations were held there.

Up until recently Lesznowola municipality had mostly been rural. In recent years a lion's share of the grounds were sold to investors and developers. There are over 5000 companies registered in Lesznowola municipality, many of which are located in Wólka Kosowska, a village known for the famous Asian shopping centre.

GMINA PIASECZNO

Piaseczno istniało już w XIII wieku. Było wsią książęcą o niezwykle korzystnym położeniu – dokładnie pomiędzy Warszawą a Czerskiem – wówczas siedzibą książąt mazowieckich. Książę Janusz I Starszy nadał Piasecznu prawa miejskie w 1429 roku. Otrzymało prawa do organizowania targów i jarmarków.

Piaseczno miało burzliwą historię: zniszczyli je Szwedzi w czasie potopu, spłonęło w czasie pokoju na początku XVIII wieku, a po powstaniu kościuszkowskim zostało spalone przez Rosjan, jednak po każdej z tych klęsk, odzyskiwało równowagę i rozwijało się dalej. W XIX wieku stało się miastem wielowyznaniowym; na początku XX wieku miasto zamieszkiwało 40 procent ludności żydowskiej, 18 procent protestantów, a pozostałą część stanowili katolicy.

Duży gospodarczy wzrost miasto odnotowało na przełomie XIX i XX wieku, wówczas doprowadzono do Piaseczna z Warszawy dwie linie kolei wąskotorowej.

Na początku XX wieku w okolicy miasta zaczęły powstawać letniska, dzięki dogodnemu transportowi do Warszawy, które zapewniały koleje wąskotorowe. Powstało też Zalesie Dolne, jako modne wówczas miasto ogród. Część z tych letnisk oraz miasto ogród w 1952 roku włączono w granice administracyjne Piaseczna.

W 1934 roku powstała tu kolej normalnotorowa, z Warszawy do Krakowa przez Radom. W Piasecznie wybudowano dworzec (wyremontowany w 2015 roku) będący doskonałym przykładem międzywojennego modernizmu. W 1935 roku na stacji zatrzymał się jadący do Krakowa pociąg żałobny z ciałem marszałka Józefa Piłsudskiego.

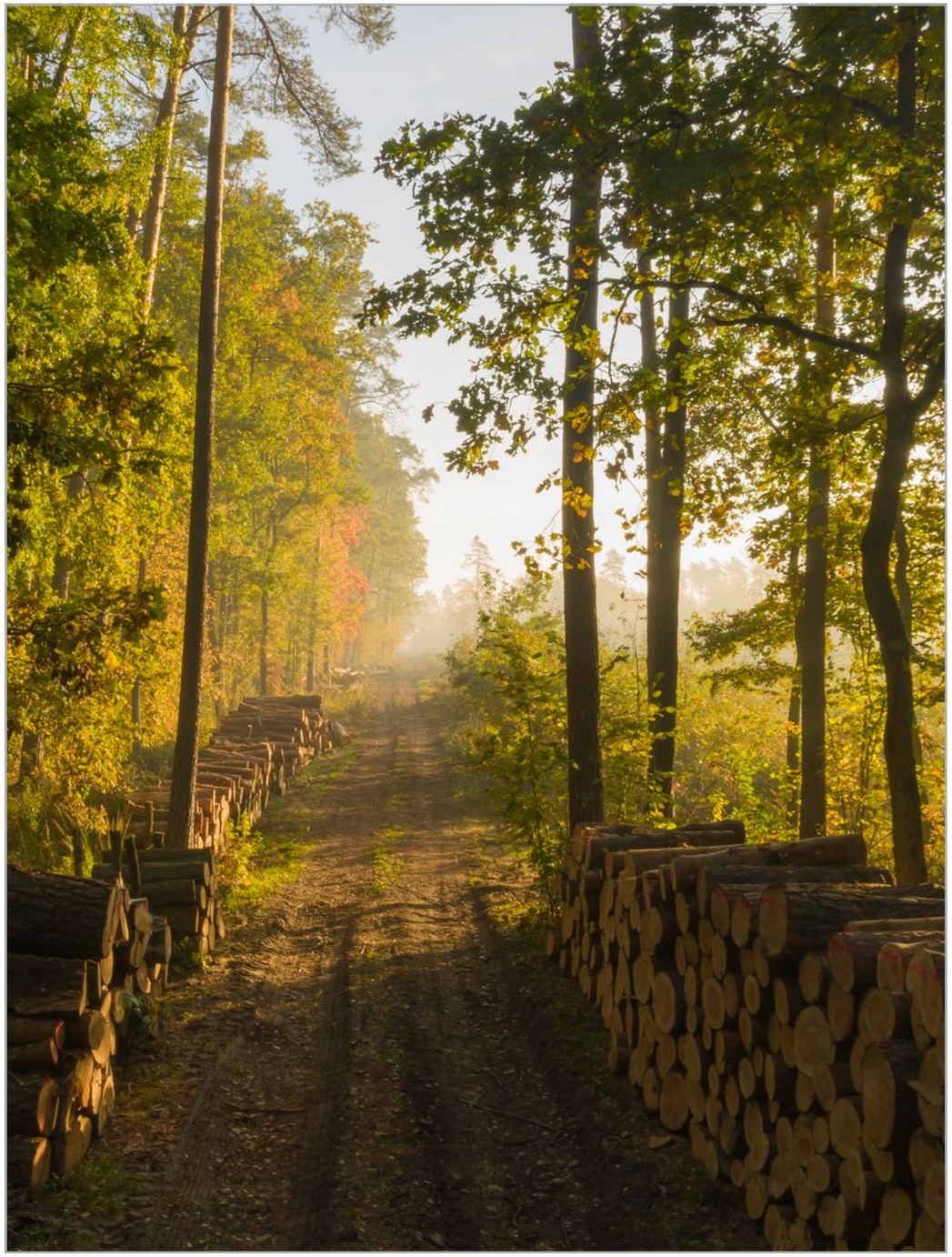

W 1952 miasto stało się siedzibą powiatu, który zlikwidowano w 1975 roku, a reaktywowano w 1999 roku.

W gminie Piaseczno znajduje się jedna z najstarszych wsi na Mazowszu – Jazgarzew, gdzie pierwsze ślady osadnictwa pochodzą z I – IV wieku, oraz jedna z największych wsi w Polsce – Józefosław licząca sobie ok. 12 tys. mieszkańców.

Położenie Piaseczna zawsze sprawiało, że było ono atrakcyjnym miastem, jednak dopiero w latach 90. bliskość Warszawy spowodowała masowe powstawanie osiedli mieszkaniowych – dzisiaj gmina liczy ponad 80 tys. mieszkańców. W mieście w 2010 roku zrewitalizowano rynek, przy którym stoi klasycystyczny ratusz z 1823 roku oraz późnogotycki Kościół św. Anny zbudowany ok. 1550 roku. Niedawno, we współpracy z Powiatem Piaseczyńskim, zrewaloryzowano Park Książąt Mazowieckich.

W parku oraz na terenie miasta stoją odlewy rzeźb Józefa Wilkonia, światowej sławy ilustratora i rzeźbiarza, mieszkańca Piaseczna.

Dziś Piaseczno jest jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się miast aglomeracji warszawskiej.

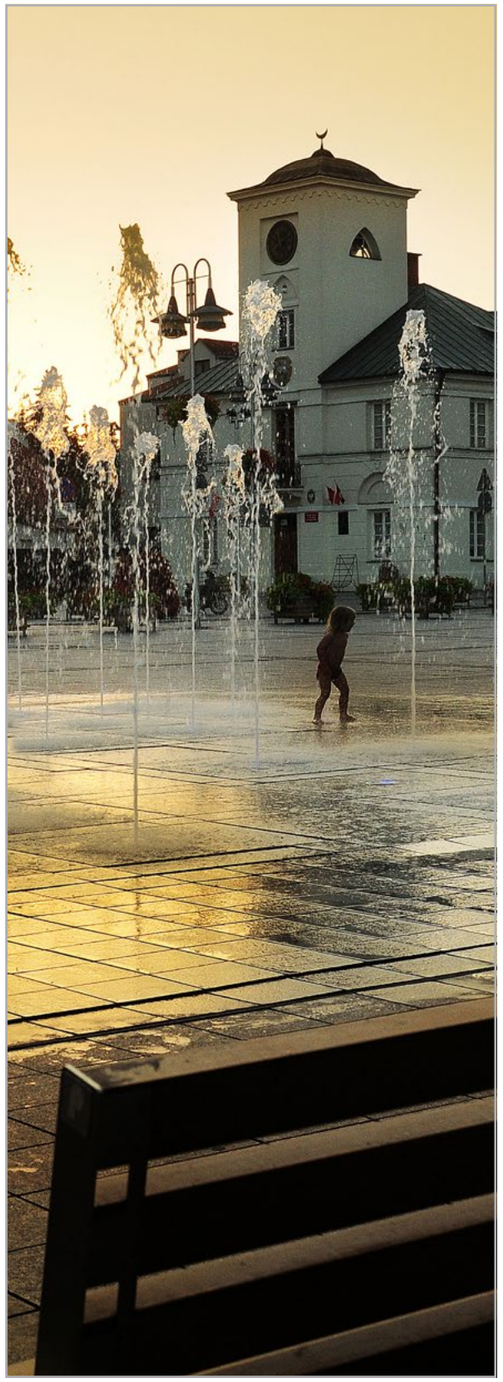

PIASECZNO MUNICIPALITY

Piaseczno dates back to 13th century. The vilage was located between Warsaw and Czersk – a capital of Southern Mazovia at the time. In 1429 Piaseczno obtained city charter from Duke Janusz I Starszy and was given rights to host markets.

The history of Piaseczno is quite tumultuous: the city was destroyed during Swedish Deluge, burned down in times of peace in early 18th century, then set on fire again by Russians, after the fall of Kościuszko Uprising. However, after each of these disasters, Piaseczno kept rebuilding and developing. In 19th century Piaseczno became a multi-faith city; in early 20th century 40 percent of its inhabitants were Jewish, 18 percent were Protestant and the remaining 42 percent were Catholic.

Piaseczno grew rapidly at the turn of the 19th and 20 century. At this time, two narrow-gauge railways were built, connecting the city with Warsaw.

Thanks to quick and comfortable commutes with the capital, the villages surrounding Piaseczno quickly evolved into summer resorts and a garden city Zalesie Dolne was founded. In 1952 some of those resorts, as well as the garden city, were incorporated and became disrticts of Piaseczno.

In 1934 a standard-gauge railway connected Piaseczno with Warsaw and Cracow, via Radom. Built at the time and renovated in 2015 train station remains a great example of interwar modernism. In 1935 a train transporting remains of Marshal Józef Piłsudski stopped in Piaseczno, so local citizens could pay tribute to the late leader.

In 1952 Piaseczno became a capital of Piaseczno County.

Within Piaseczno municipality lies Jazgarzew, one of Mazovia's oldest villages. First traces of settlement date back to 1st to 4th century. One of Poland's largest villages – Józefosław (circa 12 000 inhabitants) also belongs to the municipality.

Piaseczno's attractive location caused a housing boom in 1990s and city's residential areas grew rapidly, raising its population to over 80 000.

Two of the city's most notable landmarks are 15th century Gothic St. Anna's church and 19th century Classicist Town Hall, both located in the heart of Piaseczno on the city market square. Recently revitalised Dukes of Mazovia Park serves as local residents' favourite recreational area. It's also a home for some very peculiar animals – sculptures by Józef Wilkoń, world famous illustrator and scupltor, the most famous citizen of Piaseczno.

Nowadays Piaseczno is one of the fas test-developing cities in Warsaw's metropolitan area.

GMINA PRAŻMÓW

Początki Prażmowa sięgają początku XV wieku Był on w tym czasie gniazdem rodowym Prażmowskich herbu Belina. Z tych właśnie z tego rodu pochodził Mikołaj Prażmowski będący do 1666 roku kanclerzem wielkim koronnym, a od 1666 roku prymasem Polski.

Zabudowania Prażmowa, w tym drewniany kościół, zostały doszczętnie spalone w czasie Potopu Szwedzkiego.

Prażmowscy byli właścicielami wsi aż do 1766 roku. Jednym z ich następców był Piotr Czołchański herbu Sas. To on w 1800 roku rozpoczął budowę nowego, murowanego kościoła, który stoi do dziś.

W 1805 roku właścicielem Prażmowa stał się Franciszek Ryx , bratanek kamerdynera króla Stanisława Augusta i starosty piaseczyńskiego – Franciszka Ryxa.

Ryx dokończył budowę kościoła, a w 1820 roku wybudował też położony nad doliną rzeki Jeziorki, piękny murowany dwór. Ryxowie wybudowali też dwór w sąsiedniej Woli Prażmowskiej, będący do 2008 roku siedzibą Urzędu Gminy – dzisiaj mieści się w nim biblioteka.

Wyjątkowym zabytkiem jest także młyn w Zawodnym, który stoi nad rzeką Jeziorką. Podczas remontu młyna w 1901 roku natrafiono na ślady dawnych elementów, tzw. ściany, które dostawia się co ok. 40–50 lat – znaleziono ich 21 wysunięto więc hipotezę, że pierwsza musiała pojawić się ok. 1020 roku! Młyn kilka lata temu przeszedł gruntowną renowację i został zaadaptowany na dom mieszkalny, z zachowaniem zewnętrznych cech zabytkowego obiektu.

Gmina Prażmów charakteryzuje się wyjątkową, jeszcze dziką i nienaruszoną przyrodą. Znajdują się tutaj dwa rezerwaty przyrody – Rezerwat Łoś, który chroni 11 ha wieloliściastego i wielowarstwowego lasu. W sąsiedztwie wsi Łosia utworzony został z kolei rezerwat Skarpy Jeziorki o powierzchni ponad 7 hektarów. Częścią rezerwatu są resztki parku o charakterze krajobrazowym, w którym stał niegdyś dwór. W Łosiu stał również młyn wodny o trzech kołach, tartak, a także karczma.

Gmina Prażmów do niedawna była wyłącznie gminą rolniczą. Jej charakter w ciągu ostatnich lat zaczął się zmieniać. Wiele wsi przypomina dzisiaj osiedla domów jednorodzinnych, otoczonych pięknymi łąkami i lasami. Jako jedyna gmina powiatu uchroniła się przed zabudową wielorodzinną, dzięki czemu pozostało tutaj wiele miejsc, które przypominają sielską polską wieś.

W gminie znajduje się wiele stajni i ośrodków jeździeckich, a także sporo ogródków działkowych m.in. Pracownicze Ogródki Działkowe „Prażynka".

W miejscowości Gabryelin znajduje się ważny węzeł kolejowy – Czachówek, gdzie krzyżują się linie Warszawa – Radom oraz Skierniewice – Łuków.

PRAŻMÓW MUNICIPALITY

The beginnings of Prażmów go back to 15th century. It was founded as house of Prażmowski family of Belina coat of arms. One of the descendants of Prażmowski family was Mikołaj Prażmowski, Grand Chancellor of the Crown, and later – since 1666 – Primate Boshop of Poland.

Prażmów was burnt down to the ground during Swedish Deluge. Prażmowski family owned Prażmów until 1766, afterwards the estate went from one owner to another. One of the owners was Piotr Czołchański of Sas family crest. In 1800 Czołchański erected a new brick church in place of the old wooden one, burned by the Swedes.

In 1805 Prażmów was purchased by Franciszek Ryx, nephew of King Stanisław August's chamberlain and Piaseczno County starost Franciszek.

In 1820 Ryx erected a beautiful brick manor on the banks of Jeziorka river wybudował też położony nad doliną Jeziorki. The manor has now been abandoned and fell into ruin. The Ryx family also built a manor house in neighboring village of Wola Prażmowska, which had been serving as municipal office until 2008. Nowadays the historic building houses a public library.

Zawodne water mill is another unique landmark of the Prażmów municipality. During the restoration of the mill in 1901 the workers discover old elements of the construction – a proof that the mill dates back all the way to early 10th century. Few years ago the water mill underwent a thorough renovation and has been adapted to residential house, but the historic features outside were preserved.

Prażmów municipality is known for its nature, still wild and untouched by human hands. Łoś Nature Reserve covers over 11 hectares of deciduous forest. Nearby Skarpy Jeziorki Nature Reserve spreads on over 7 hectares, with remainders of Ryx Manor's landscape park amid forest premises. The village of Łoś used to be famous for its 3-wheel water mill and an inn, none of which were preserved.

Up until recently, Prażmów Municipality was an agricultural area. Its character had shifted over the last few years. Nowadays most of the villages had turned into residential areas, but many countryside sceneries can still be easily find here.

If you love horses, Prażmów is a place for you – you will find plenty of stables and equestian centers here.

Gabryelin village is an important railway junction Czachówek, with intersecting lines connecting Warsaw with Radom and Skierniewice with Łuków.

GMINA TARCZYN

Stolica gminy – miasto Tarczyn – to najstarsze miasto powiatu, założone w 1353 roku. Rozwinęło się dzięki położeniu na skrzyżowaniu dużych szlaków handlowych południowego Mazowsza. Wraz z rozwojem Warszawy, miasto traciło na znaczeniu. Upadek miasta rozpoczął się wskutek zniszczeń powstałych podczas Potopu Szwedzkiego w XVII wieku. Wojska, które stacjonowały w Tarczynie w czasie wojny północnej na początku XVIII wieku, zrujnowały miasto, a jego odbudowę przerwał pożar z 1755 roku. Dopiero zbudowanie na początku XX wieku kolei wąskotorowej, która biegła z Warszawy do Grójca, przez Tarczyn, pozwoliło miastu na ponowny rozwój.

Zarówno I jak i II Wojna Światowa przyniosła Tarczynowi straty i zniszczenia. II Wojna Światowa spowodowała także zagłady tarczyńskich żydów, którzy jeszcze w dwudziestoleciu międzywojennym stanowili większość jego mieszkańców (w 1921 r. było ich 1427 na 2526 wszystkich mieszkańców). W 1941 r. Niemcy deportowali żydów z Tarczyna do warszawskiego getta, skąd ci, którzy przeżyli, trafili do obozu zagłady w Treblince. Naziści zniszczyli także żydowski cmentarz – kirkut, znajdujący się na obrzeżach miasta. Ten, dopiero niedawno, stał się obiektem zainteresowania wolontariuszy, którzy przez kilka lat sprzątali go i doprowadzili do postawienia ogrodzenia. Zachowało się na nim tylko kilka macew.

Po wojnie, przez Tarczyn wybudowano, otwartą w 1954 roku, linię kolejową Skierniewice-Łuków, będącą południową obwodnicą Warszawsiego Węsła Kolejowego. Znacznie przyczyniło się to do rozwoju przemysłu w mieście: m.in. w Tarczynie powstały w 1966 roku Mazowieckie Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego produkujące kultowy napój Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej – Ptyś oraz soki Tarczyn.

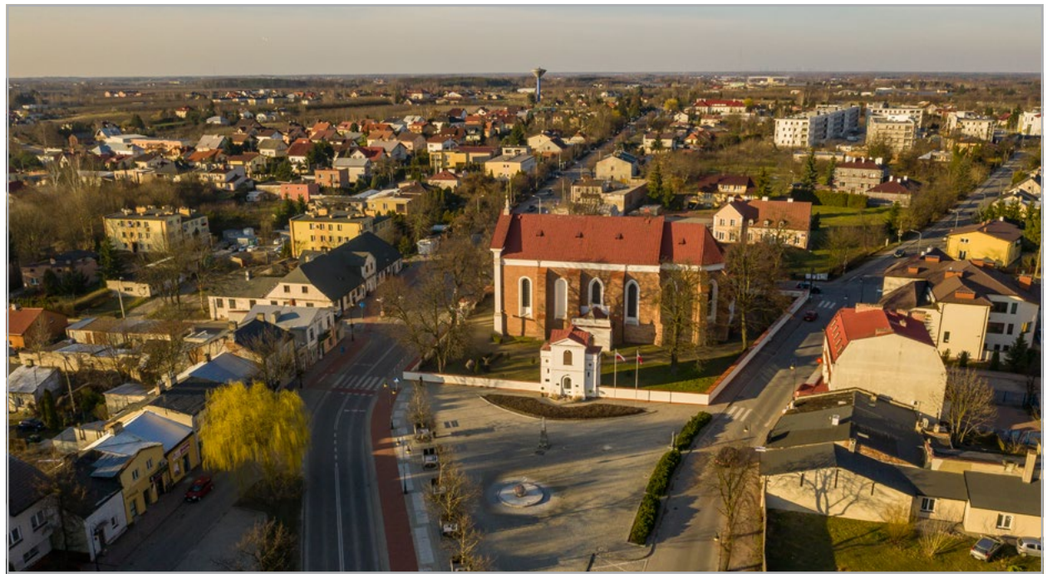

W Tarczynie działała również Fabryka Wag Gawarskiego oraz Zakłady „Konar" produkujące amunicję.

Dzisiaj Tarczyn jest ważnym ośrodkiem sadowniczym – co roku we wrześniu odbywa się tu z okazji pożegnania lata Tarczyńskie Owocobranie, podczas którego staje ogromna piramida z jabłek. Ważnymi imprezami jest także Półmaraton Tarczyński, w którym bierze udział co roku ponad tysiąc osób oraz Międzynarodowa Gala Kickboxingu. W Gali rywalizują ze sobą najlepsi zawodnicy z całego świata.

W nowoczesnym budynku Urzędu Miasta i Gminy oraz Gminnego Ośrodka Kultury działa „Kino za Rogiem", w którym znajduje się 40 miejsc.

W centralnym punkcie Tarczyna stoi kościół pw. Św. Mikołaja wzniesiony w XVI wieku w stylu gotyckim, jednak gruntownie przebudowany w stylu barokowym. Cennym i niezwykle uroczym zabytkiem jest także modrzewiowy kościół w Rembertowie z XVIII w.

W miejscowości Ruda, znajduje się stacja Tarczyn Wąskotorowy – obecnie końcowa stacja na trasie zabytkowej kolei wąskotorowej.

TARCZYN MUNICIPALITY

The capital of the municipality – Tarczyn – is the oldest town in the Piaseczno County. It was founded in 1353. Located on an intersection of important trade routes in southern Mazovia, Tarczyn quickly developed, but gradually lost its importance to the rapidly growing Warsaw. The fall of Tarczyn began in 17th century, during Swedish Deluge. The town was ruined by armies stationed here in early 18th century and its later restoration was interrupted by a great fire in 1755. Eventually, in early 20th century, newly built narrow-gauge railway helped Tarczyn to grow again.

Tarczyn had suffered heavy losses during both World Wars. During the interwar period, the majority of citizens was Jewish (1427 out of 2526 inhabitants). In 1941 the Nazis deported Jews from Tarczyn to Warsaw Ghetto and later to Treblinka extermination camp. They also destroyed city's Jewish cemetery. Only recently a group of volunteers managed to restore and fence it, although just a few matzevahs remained intact.

After World War II, in 1953 newly built railway from Skierniewice to Łuków helped Tarczyn regain its importance. In 1966 Tarczyn became famous for producing juices and the most legendary drink of Polish People's Republic – Ptyś (orange–based soft drink, unfortunately discontinued).

Nowadays Tarczyn derives its importance from apple orchards spreading all across the municipality. Every September citizens gather on Tarczyn Fruit-picking to celebrate the end of summer and build an enormous pyramid made of apples – it's truly a view to behold! Other local events include Tarczyn Half-Marathon and The International Kickboxing Gala. Each year the latter draws the best fighters from all over the world.

Life of Tarczyn revolves mostly around its Town Hall, Community Centre and small but cozy "Around the Corner" cinema – all of which are located in one modern building.

One of Tarczyn's oldest buildings, St. Nicholas's church, was erected in 16th century. Initially Gothic, in later years it was refurbished in Baroque style. Just a few kilometers south from Tarczyn, in Rembertów, one can find an extremely valuable and charming St. John the Baptist church, built entirely from larchwood in 18th century.

Tarczyn Wąskotorowy station in Ruda is a final station of the aforementioned narrow-gauge railway, which nowadays serves as a tourist attraction.

ZDJĘCIA: PHOTOGRAPHY:

okładka – Fontanna na rynku w Tarczynie

str. 5 – Stawy w Żabieńcu (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 7 – Piaseczyńsko-Grójecka Kolej Wąskotorowa (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 8 – Zamek Książąt Mazowieckich w Czersku (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 9 – Wierzby (archiwum Biura Promocji Powiatu Piaseczyńskiego)
– Dolina rzeki Jeziorki w okolicach Prażmowa (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 10 – Spływ kajakowy Jeziorką (Wojciech Zmysłowski)

str. 11 – Szlaki rowerowe Krainy Jeziorki (archiwum Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Zlewni Rzeki Jeziorki)

str. 12 – Flisacy na szlaku z Ulanowa do Gdańska (Wojciech Zmysłowski)

str. 14 – Wisła (archiwum Gminy Góra Kalwaria)

str. 15 – Kościół parafialny Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Górze Kalwarii (Wojciech Zmysłowski)

str. 16 – Jatki miejskie (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 17 – Hotel „Koszary" w Górze Kalwarii (Joanna Grela)

str. 18 – Góra Kalwaria (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 20 – Turniej rycerski na w Czersku (Joanna Grela)

str. 21 – Szwedzi na Zamku w Czersku (Joanna Grela),
– Kino letnie przy wieży strażackiej w Górze Kalwarii (archiwum Gminy Góra Kalwaria)

str. 22 – Dom cadyka w Górze Kalwarii (Wojciech Ciszkiewicz),
– Cmentarz żydowski (Robert Korczak)

str. 23 – Misterium Męki Pańskiej w Górze Kalwarii (Joanna Grela)

str. 24 – Festiwal Kolorów (archiwum Gminy Góra Kalwaria)

str. 25 – Potańcówka przy Hugonówce (archiwum Gminy Konstancin-Jeziorna)

str. 26 – Willa La Fleur,
– Willa Pod Dębem (archiwum Gminy Konstancin-Jeziorna),
– Willa Kaprys (Andrzej Piętka)

str. 27 – Centrum Handlowe „Stara Papiernia" (archiwum Gminy Konstancin-Jeziorna),

str. 28 – Tężnia solankowa w Parku Zdrojowym (Wojciech Ciszkiewicz),
– Tradycyjna łódź flisacka (Jakub Chmielewski)

str. 29 – Plaża w Ciszycy (Joanna Grela),
– Wałki siana w Oborach (archiwum Gminy Konstancin-Jeziorna)

str. 31 – Dwór w Oborach (Andrzej Piętka)

str. 32 – Ratusz Miasta i Gminy Konstancin-Jeziorna (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 33 – Osiedle mieszkaniowe,
– Centrum Handlowe w Wólce Kosowskiej (archiwum Gminy Lesznowola)

str. 34 – Figura św. Jana Nepomucena (archiwum Gminy Lesznowola)

str. 35 – Bóbr w Łoziskach (Joanna Grela),
– Maszt radiowo-telewizyjny w Łazach (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 36 – Dynie,
– Zlot Pojazdów Zabytkowych w Mysiadle (Joanna Grela)

str. 37 – Górki Piaskowe w Magdalence (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 38 – Staw w Mysiadle (archiwum Gminy Lesznowola),
– Gala Kickboxingu w Mysiadle (Anna Niezabitowska),
– Pokaz sztuk walki podczas Święta Gminy (archiwum Gminy Lesznowola)

str. 39 – Odrestaurowany neon przy ul. Puławskiej (Anna Niezabitowska)

str. 40 – Piaseczyńsko-Grójecka Kolej Wąskotorowa (Joanna Grela)

str. 42 – Lasy Chojnowskie (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 43 – Ratusz miejski w Piasecznie (Justyna Kamińska)

str. 44 – Józef Wilkoń na rynku,
– Festiwal Housepital (archiwum Gminy Piaseczno)

str. 45 – Mural na Przystanku Kultura (archiwum Gminy Piaseczno)

str. 46 – Zawody Off-roadowe w Zalesiu Górnym (Joanna Grela)

str. 47 – Centrum Edukacyjno-Multimedialne w Piasecznie (archiwum Gminy Piaseczno),
– Skatepark w Piasecznie (Łukasz Wyleziński)

str. 48 – Jeziorka (Piotr Michalski),

str. 50 – Młyn w Zawodnem (Piotr Michalski)

str. 51 – Lasy Chojnowskie (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 52 – Hodowla danieli (Wojciech Ciszkiewicz),
– Dolina rzeki Jeziorki (Joanna Grela)

str. 53 – Pasieka pod Prażmowem (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 54 – Dwór w Woli Prażmowskiej (Piotr Michalski)

str. 55 – Szkoła podstawowa w Prażmowie,
– Szkoła podstawowa w Uwielinach (archiwum Gminy Prażmów)

str. 56 – Jabłka tarczyńskie (Justyna Kamińska)

str. 57 – Stadnina pod Tarczynem,
– Kościół św. Mikołaja w Tarczynie (Wojciech Ciszkiewicz)

str. 58 – Wiatraki w Kawęczynie (archiwum Gminy Tarczyn)

str. 60 – Zabytkowy kościół w Rembertowie (archiwum Gminy Tarczyn)

str. 61 – Siedziba Urzędu Miasta i Gminy oraz Gminnego Ośrodka Kultury (archiwum Gminy Tarczyn)

str. 62 – Półmaraton Tarczyński,
– Tarczyńskie Owocobranie (archiwum Gminy Tarczyn)